

МАЪРУФЖОН ЙЎЛДОШЕВ

**Бадий матнинг лисоний
таҳлили**

ТОШКЕНТ-2007

АННОТАЦИЯ

Мазкур ўқув қўлланмада матн ва унинг типлари, бадий матн ва унинг қисмларини боғловчи воситалар, бадий нутқ услуби ва унинг кўринишлари, бадий матннинг фонетик-фонологик, лексик-грамматик хусусиятлари ҳамда бадий матнни тадқиқ этиш тамойиллари ҳақида сўз юритилади. Бадий асарлардан олинган мисоллар асосида талабаларга бадий асарни лингвопоэтик жиҳатдан қандай таҳлил қилиш кераклигини ўргатади.

Ушбу ўқув қўлланма олий ўқув юртларининг филология факультети талабаларига мўлжалланган.

Тақризчилар:	<p>Ҳ.Шамсиддинов</p> <p>М.Ҳакимова</p>	<p>филология фанлари доктори Ўзбекистон Миллий университети профессори</p> <p>филология фанлари номзоди Низомий номидаги ТДПУ Ўзбек тилшунослиги кафедраси ўқитувчиси</p>
--------------	--	---

Ушбу ўқув қўлланма Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Илмий кенгашида кўриб чиқилган ва нашрга тавсия қилинган.

1. Бадиий асар тилини ўрганиш муаммолари

Адабиётнинг сўз санъати эканлиги ҳақидаги ҳақиқат жуда қадим замонлардан бери такрорланиб келинади. Демакки, адабиётнинг бош унсури сўз, умуман, тилдир. Адабий асарнинг санъат даражасига кўтарила олиши унинг лисоний таркиби ва асар муаллифининг бадиий ифода баҳолатига боғлиқ эканлиги шубҳасиз. Шундай экан, ҳар қандай адабий асарнинг моҳиятини холис баҳоламоқ учун, энг аввало, унинг лисоний таркибининг ўзига хослиги таҳлил этилмоғи лозим.

Аввало таъкидлаш керакки, бадиий асар тилини ўрганишда кенг тарқалган икки асосий йўналишни кузатиш мумкин. Бу икки йўналишни Х. Дониёров ва С. Мирзаевлар «Сўз санъати» деб номланган китобларида қуйидагича таърифлаганлар: «Тилдаги ўсиш-ўзгаришларни ўрганишни ўз олдига вазифа қилиб қўядиган аспект – лингвистик аспект, ёзувчининг умумхалқ тилига бўлган муносабати, тил бойликларидан фойдаланиши, ёзувчи маҳорати, стили ҳақида хулоса чиқарувчи аспект – стилистик аспект».¹

Тилнинг муайян тарихий даврдаги ҳолати, айти ҳолатга хос бўлган хусусиятлар, лексик, фонетик ва грамматик ўзгачаликлар, тилнинг ҳозирги ҳолати билан умумий ва фарқли жиҳатларини илмий тадқиқ этиш мақсадида ўша даврга оид адабий-бадиий асарларнинг тили ўрганилиши мумкин. Бунда бадиий асарлар, ёзма ёдгорликлар тили айти мақсаддаги тадқиқот учун фақат материал бўлиб хизмат қилади. Тил тарихини тасвирлаш ва тадқиқ этишда бу йўл энг қадимги ва мустаҳкам лингвистик анъана сифатида яшаб келмоқда. Ўзбек тилшунослигида бу йўналишда жуда кўп тадқиқотлар яратилган. Ана шундай бир қатор ишлар орасида таниқли тилшунос олимлар А.Рустамов, Ғ.Абдурахмонов, Ф.Абдуллаев, Х.Дониёров, Б.Бафоев, Ф.Исҳоқов, Б.Турдиалиев, Т.Жумаев² ва бошқаларнинг кўплаб ишларини кўрсатиш мумкин.

¹ Дониёров Х., Мирзаев С. Сўз санъати.-Т:Ўзбекистон, 1962.

² Абдурахмонов Ғ., Рустамов А. Навоий тилининг грамматик хусусиятлари.-Т: Фан, 1984., Дониёров Х. Алишер Навоий ва ўзбек адабий тили. –Т., 1972., Бафоев Б. Навоий асарлари лексикаси. –Т: Фан, 1983., Исҳоқов Ф. Гулханийнинг «Зарбулмасал» асари. –Т: Фан,1976., Турдиалиев Б. Ҳамза ва ўзбек адабий тили. –Т: Фан, 1981., Жумаев Т. Умар Боқий асарларининг лисоний хусусиятлари. НДА., -Т., 1997.

Бадиий асар тилини «стилистик аспект»да ўрганишнинг асосий мақсади эса бундан фарқ қилади, албатта. Бу ўринда масала тилнинг турли вазифаларга эгаллигига бориб тақалади. Ўз илмий ижодининг асосий қисмини бадиий асар тилини ўрганишга бағишлаган Г.О.Винокур тилшуносликда анча эскидан тилнинг коммуникатив ва экспрессив вазифалари фарқлана бошлаганини таъкидлар экан, фикрининг далили сифатида олмон тилшуноси фон дер Габеленцнинг 1891 йилда нашр этилган китобидаги қуйидаги қарашини келтиради: «Тил фикрнинг бўлакларга бўлинган ҳолдаги ифодаси, фикр эса тушунчаларнинг боғланишидир. Лекин инсон тили фақат боғланаётган тушунчалар ва уларнинг мантиқий муносабатларинигина эмас, балки сўзловчининг ўз фикрига муносабатини ҳам ифодалашни истайди; мен фақат ниманидир айтишнигина эмас, балки ўзимни ҳам ифодалашни хоҳлайман ва шу тарзда мантиқий омилга уни ҳар жиҳатдан тўйинтирган ҳолда психологик омил қўшилади».³ Тилшуносликка оид замонавий адабиётларда тилнинг, асосан, тўрт-беш вазифаси қайд этилади. Масалан, В.А.Аврорин тилнинг коммуникатив (алоқа қуроли, воситаси), экспрессив (фикрларни ифодалаш), конструктив (фикрларни шакллантириш), аккумулятив (ижтимоий тажриба ва билимларни тўплаш, сақлаш) вазифаларини фарқлаш лозимлигини таъкидлайди.⁴

Бадиий асар тили тадқиқига бағишланган ишларда тилнинг айна «экспрессив вазифаси» атамаси билан бир қаторда «тилнинг поэтик вазифаси», «тилнинг бадиий вазифаси», «тилнинг эстетик вазифаси» каби атамалар ҳам қўлланади. Аммо шуни ҳам айтиш керакки, «тилнинг эстетик вазифаси» атамаси филологик адабиётларда нисбатан кўп ишлатилади. Бундай бўлиши ҳам табиий, чунки эстетик вазифа тушунчаси экспрессивлик, бадиийлик, поэтиклик каби бир қатор тушунчаларни ҳам ўз ичига олган ҳолда уларни умумлаштира олади. Бошқача қилиб айтганда, мазкур тушунчаларга қараганда эстетик вазифа тушунчасининг қамрови анчайин кенг.

³ Винокур Г.О. О языке художественной литературы. –М., 1991., с-35.

⁴ Аврорин В.А. Проблемы изучения функциональной стороны языка.-Л.,1975,с-44

Бу ўринда шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, дунё тилшунослиги тарихида айрим олимлар тилнинг эстетик вазифасини керагидан ортиқ абсолютлаштириб талқин этган ҳолатлар ҳам йўқ эмас. Масалан, итальян файласуфи ва сиёсат арбоби Бенедетто Кроче 1902 йилда нашр эттирган, 1920 йилда рус тилида босилиб чиққан «Эстетика как наука о выражении и как общая лингвистика» номли китобида тилшуносликни эстетика билан айнан тенглаштирган. Б. Кроче ғояларини давом эттирган немис филологи Карл Фосслер эса сўз ва гапнинг эстетик бўёғи бетакрорлигига ва айти шу бўёқнинг тилда етакчи вазифани бажаришига ишонган. Албатта, тил вазифалари орасида эстетик вазифани асосий, етакчи вазифа деб қараш, яъни тилни тамомила эстетик моҳият сифатида талқин этиш тўғри эмас. Аммо бу олимларни ана шундай мутлақ фикрга олиб келган нарса тилдаги эстетик вазифа ҳам ўзини ҳар қадамда, айтқанда, бадий матнда намоён этиб туриши билан боғлиқ эканлиги тайин.

Прага лингвистик тўғараги аъзолари томонидан тилни вазифаларига кўра фарқлаш концепцияси ишлаб чиқилган. «Прага лингвистик тўғараги тезислари»да биринчи марта тил вазифалари билан уларнинг реаллашиш шакллари ўртасидаги алоқа ҳақидаги қоидалар аниқ таърифлаб берилган. «Тезислар» муаллифлари мана бундай деб ёзганлар: «Тилни ўрганиш ҳар бир хусусий ҳолатда тилнинг вазифалари ва бу вазифаларнинг реаллашиш шакллариининг хилма-хиллигини қатъий тарзда ҳисобга олишни тақозо этади. Акс ҳолда ҳар қандай тилнинг, хоҳ синхрон, хоҳ диахрон бўлсин, тавсифи муқаррар равишда янглиш ва маълум даражада сохта бўлиб қолаверади». Бу фикр шу жойда яна қуйидагича давом эттирилган: «Нутқий фаолият ижтимоий роль бажарар экан, у ғайрилисоний борлиқ билан алоқасига кўра фарқланади. Бунда нутқий фаолият ё алоқа-аралашув вазифасига эга бўлади, яъни ифодаланмишга йўналтирилган бўлади, ёки поэтик вазифага эга бўлади, яъни белгининг ўзига йўналтирилган бўлади».⁵

⁵ Пражский лингвистический кружок. – М., 1967., с-24.

Табиийки, тил ўзининг ҳар бир вазифасини ўзига ўзига хос шаклларда ифода этади, шунинг учун ҳам, «Тезислар» муаллифлари таъкидлаганларидек, тил тавсифида ана шу реаллашиш, ифодаланиш шаклларини ҳисобга олиш шарт. Аммо тилнинг у ёки бу вазифаси бир-биридан мутлақо ажратилган, тамомила мустақил ҳолда реаллашади дейиш унчалик ҳам тўғри бўлмайди. Зотан, коммуникатив (алоқа-аралашув) вазифа тилнинг вазифалари орасида энг марказий, етакчи вазифа эканлигини исботлаб ўтиришнинг ҳожати йўқ.

Албатта, ҳар қандай бадиий асарда тилнинг коммуникатив вазифаси ҳам реаллашади, аммо эстетик вазифа биринчи планда туради, етакчилик қилади. Шунинг учун ҳам лингвистик адабиётларда бу ҳолатга мана бу тарзда алоҳида урғу берилади: «Бадиий матн ҳар қандай нобадиий матндан фарқли ўлароқ алоҳида вазифани – коммуникатив вазифа билан мураккаб ўзаро алоқадорликда намоён бўлувчи ва матннинг ўзига хос қурилишида ҳал қилувчи омил ҳисобланувчи эстетик вазифани бажаради».⁶ Бу ўринда шуни ҳам алоҳида таъкидлаш лозимки, тилнинг бу ўзига хос эстетик вазифаси намоён бўладиган соҳа фақат бадиий асар матнидир, ундан бошқа бирон бир нутқ кўринишида тил ўзининг бу вазифасини реаллаштира олмайди деб қараш ҳам асосли эмас. Бу маънода тилшунос Д. Н. Шмелевнинг мана бу фикрлари диққатга сазовор: «Тилнинг бу вазифаси (эстетик вазифаси) фақат бадиий асардагина намоён бўлмайди. Бизнинг диққатимиз жумланинг шаклига, фикр қай тарзда ифодаланганлигига қаратилган ҳар онда биз айнан шу вазифанинг ҳаракати доирасига киримиз».⁷

Олимнинг алоҳида таъкидлашича, сўзловчи ўз нутқининг ташқи шаклига эътибор бера бошлаши, лисоний ифода имкониятларини баҳолашга ўтиши билан тилнинг эстетик вазифаси ўзининг бошланғич кўринишида намоён бўлади, яъни сўзловчи нимани ифодалашнигина эмас, балки айтиш шу «нима»ни қандай ифодалашни ҳам муҳим деб ҳисоблашидан

⁶ Гореликова М.И., Магомедова Д.М. Лингвистический анализ художественного текста.-М: Русский язык, 1989, с-5.

⁷ Шмелов Д.Н. Русский язык в его функциональных разновидностях.-М: Наука, 1977, с-35.

бошлабоқ тилнинг бу вазифаси ишга тушади. Жонли сўзлашув, кундалик мулоқот жараёнидаги кўпдан-кўп ўткир ҳазиллар, латифанамо кулгилар, чуқур маъноли сўз ўйинлари, кимларгадир тақлид қилишлар ва ҳоказо ҳолатларда ҳам тил белгиси, унинг бадий-ифода имкониятларига ўз-ўзидан диққат қилинадик, бунда тилнинг эстетик вазифаси яққол намоён бўлади.

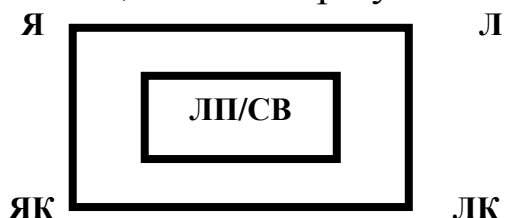
Бу муносабат билан Д. Н. Шмелев куйидагиларни ёзади: «Тилнинг эстетик вазифаси, албатта, сўзлашув нутқида ҳам доимий равишда намоён бўлади. Лекин барибир бу вазифани сўзлашув нутқида етакчи деб бўлмайди, бадий матнларда эса тил ҳамиша айни шу алоҳида вазифаси билан иштирок этади (бу вазифа, албатта, тилга, унинг барча кўринишларига ҳамиша хос бўлган коммуникатив вазифасини чекламайди, балки уни ўзига хос бир шаклда трансформация қилади)».

Демак, тилнинг эстетик вазифаси бутун ўзига хослиги ва мураккаблиги билан, албатта, коммуникатив вазифани ҳам трансформация қилган, бадиият манфаатларига тўласича хизмат қилдирган ҳолда бевосита бадий нутқда намоён бўлади. Умумхалқ тилидаги барча бирликлар бадий тилда у ёки бу даражада эстетик қиммат касб этади.

Бадий асар тилини ўрганишдаги иккинчи, яъни «стилистик» йўналиш тилнинг худди шу эстетик вазифасини тадқиқ этишга қаратилган. Айтиш лозимки, тилнинг эстетик вазифасининг асосий намоён бўлиш ўрни бадий асар матни экан, бу вазифанинг ўзига хос хусусиятларини фақат тилшунослик ёки фақат адабиётшунослик доирасида ўрганиш қийин. Бунинг учун адабиёт назарияси, адабиёт тарихи, поэтика каби адабиётшунослик йўналишлари ва лингвистик стилистика, тил тарихи, лексикология, семасиология, этимология, грамматика каби тилшунослик йўналишлари бири-бири билан ҳамкорликда иш кўриши лозим. Тилнинг эстетик вазифаси масаласи бу икки йирик фан оралиғидаги мураккаб муаммодир. Ҳатто асримиз бошида бир қатор тилшунос ва адабиётшунослар бу муаммони илмий асосда ўрганадиган алоҳида фан тури шаклланиши лозимлиги ҳақидаги қарашни илгари сурганлар. Масалан, Б. А. Ларин 20-йилларнинг

бошларида мана бундай деб ёзган эди: «Эртадир - кечдир, менимча, жуда тез орада тил эстетикаси алоҳида фан сифатида тан олинади».⁸

Бадиий асар тилини тилнинг айнан эстетик вазифасининг намоён бўлиши тарзида ўрганувчи соҳани «лингвистик поэтика» - «лингвопоэтика» деб номлаш филология илмида анча турғунлашган ҳамда «лингвистик поэтика»нинг филологик илмлар тизимида алоҳида мустақил фан сифатидаги ўрнини аниқлаштиришга бағишланган кўплаб тадқиқотлар яратилган. Ана шу маънода бадиий асар тилини «стилистик аспект»да ўрганишни «бадиий асар тилини лингвопоэтик жиҳатдан ўрганиш» тарзида номлаш ва талқин этиш мақсадга мувофиқ. Шу ўринда лингвопоэтика бўйича жиддий изланишлар олиб борган В.П.Григорьев тавсия қилган бир чизмани ҳавола қилишни лозим топдик. Бунда **Я** – тилшунослик (языкознание), **Л** – адабиётшунослик (литературоведение), **ЯК** – лисоний танқид (языковая критика), **ЛК** – адабий танқид (литературная критика), **ЛП** – лингвистик поэтика, **СВ** – шеършунослик (стихovedение).⁹

Чизмадан англашиладиган маъно шуки, лингвопоэтика ҳам адабиётшунослик ҳам тилшунослик фанлари эришган назарий ютуқлардан фойдаланган ҳолда бадиий матн устида тадқиқотлар олиб боради. Бизнингча, лингвопоэтик таҳлил кенг қамровли жараён. Унда нафақат адабиётшунослик ва тилшуносликнинг, балки социология, психология, эстетика, фалсафа каби фанлар эришган илмий-назарий ютуқлардан фойдаланиш мумкин.

⁸ Ларин Б.А. Эстетика слова и языка писателя.-Л:Художественная литература, 1974, с-28.

⁹ Қаранг: Ёқуббекова М.Ўзбек халқ кўшиқларининг лингвопоэтик хусусиятлари. –Т: «Фан» 2005, 21-б.

Ўзбек тилшунослигида бадиий асар тили лингвопоэтик нуқтаи назардан тадқиқ этилган ишлар жуда кўп. Масалан, бир қатор ишларда Алишер Навоийнинг насрий ва назмий асарларининг тили бадиий маҳорат жиҳатидан ўрганилган, улуғ мутафаккирнинг бадиий услубига хос лисоний воситаларнинг моҳиятини очиб беришга ҳаракат қилинган. Академик Ш.Шоабдурахмоновнинг бир қатор ишларида ўзбек халқ дostonлари, шунингдек, адиблар бадиий асарларининг тили чуқур таҳлил этилган, лексик-семантик, грамматик бирликларнинг конкрет асардаги бадиий-эстетик қиммати очиб берилган. Бадиий тил масаласини айна лингвопоэтик мақсадлар билан ёритиш борасида Х.Дониёров, С.Мирзаев, Х.Самадов, И.Қўчқортоев, Х.Абдурахмонов, М.Миртожиев, Н. Маҳмудов ва бошқалар алоҳида диққатга сазовор бир қанча ишларни яратганлар.

Ўзбек тилшунослигида кейинги ўн йилликларда муайян бир ижодкорнинг тилдан фойдаланиш маҳорати, ёзувчининг у ёки бу тил сатҳи бирликларини қўллашдаги ўзига хосликларини муфассал кўрсатишга бағишланган жуда кўплаб тадқиқотлар юзага келганлиги қувонарлидир. Айтиш лозимки, бадиий тилни ўрганишда кўпроқ лексик бирликларнинг лингвопоэтикасига эътибор қилинганлиги кўзга ташланади. Масалан, тилшунос Л.Абдуллаева ўзининг монографиясида¹⁰ ўзбек бадиий адабиёти тилининг лексик стилистикаси муаммолари ҳақида фикр юритган. Э.Қиличев эса «Бадиий тасвирнинг лексик воситалари» (1982) деб номланган китобида бадиий тасвирда иштирок этадиган лексик воситалар, уларнинг ифода имкониятлари билан боғлиқ масалалар устида тўхталган. Б.Умуркуловнинг «Поэтик нутқ лексикаси» (1990) номли монографиясида ҳозирги ўзбек шеърини тилининг лексик манбалари, поэтик лексика, анъанавий поэтизмлар, сўз вариантлари ва уларнинг эстетик қиммати каби масалалар тадқиқ этилган. Кўриниб турганидай, ўзбек тилшунослигида бадиий асар тилининг лингвопоэтикаси бўйича анча-мунча иш қилинган. Аммо бу йўналишдаги тадқиқотлар доираси

¹⁰ Абдуллаева Л. Лексическая стилистика узбекской художественной литературы.-Т:Фан, 1979.

нечоғлик катта бўлишига қарамасдан, улар адабиётимиз тарихида алоҳида ўрин тутадиган жиддий асарларнинг барчасини қамраб олган деб бўлмайди. Бунинг устига, мазкур тадқиқотларнинг илмий савиясини ҳам бир хил деб айтиш қийин.

Ушбу қўлланмада ёзувчининг лисоний бирликлардан фойдаланиш маҳоратининг бадиий матнда акс этиш даражасини аниқлаш, бадиий матн ва унинг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш ва шу асосда талабаларнинг умумфилологик савиясини ошириш каби вазифаларни бажариш мақсад қилинди. Белгиланган мақсадга эришиш учун қуйидаги вазифалар бажарилиши назарда тутилди:

- матн тушунчаси, матн типлари ва таркибий бутунлиги;
- бадиий матн тавсифи, бадиий матннинг бошқа матнлардан фарқи, бадиий нутқ услуби, бадиий матннинг композицион бутунлиги, бутунликни таъминловчи лисоний воситалар;
- бадиий матнни таҳлил қилиш методологияси, лингвопоэтик таҳлил тамойиллари ва усуллари, таҳлил типлари;
- бадиий матнни тил сатҳлари бўйича таҳлил, бадиий матнда фонологик ва лексик-фразеологик бирликлар эстетикаси, тасвирий воситаларнинг бадиий матндаги вазифаси ҳамда грамматик бирликларнинг лингвопоэтик хусусиятлари.

Эстетик ҳодиса сифатида бадиий асар тилини ўрганиш асносида муаллифнинг индивидуал услубий маҳорати ҳамда унинг бадиий асар ёзишда тил тизими имкониятларидан қай даражада фойдалана олганлигини аниқлашга ҳам эътибор қаратиш назарда тутилган.

Матн

«Матн» атамаси илмий адабиётларда турлича талқин қилинади. Ўзбек тилининг изоҳли луғатида¹¹ матн сўзининг арабчадан ўзлашганлиги, эскирган китобий сўз эканлиги ва айнан текст сўзи англатган маънога тенглигига ишора

¹¹Ўзбек тилининг изоҳли луғати. –М: Русский язык, 1981, 452-б.

59. Қиличев Э. Ўзбек тилининг амалий стилистикаси. – Т: «Ўқитувчи», 1992.
60. Қиличов Э. Матннинг лингвистик таҳлили. –Бухоро, 2000.
61. Қобулжонова Г.К. Метафоранинг системавий лингвистик талқини, – Т., НДА., 2000. – 23 б.
62. Қўнғиров Р., Бегматов Э., Тожиев Ё. Нутқ маданияти ва услубият асослари. –Т: «Ўқитувчи», 1992.
63. Ҳожиев А. Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати. –Т: «ЎМЭ»., 2002.
64. Ҳожиаҳмедов А. Шеър санъатини биласизми? – Т: «Шарқ», 1999.
65. Ҳакимова. М. К. Ўзбек тилида вақт маъноли луғавий бирликлар ва уларнинг матн шакллантириш имкониятлари. –Фарғона, НДА., 2004.
66. Wellek Rene. Edebiyat teorisi. -Izmir, Akademi kitabevi, 1993.
67. <http://www.ege.edebiyat.org>. R.Filizok. Metin tipleri.
68. <http://www.edunet.tn>.Anne-Marie Albisson. Бадиий матн анализи.

Мундарижа

Бадиий асар тилини ўрганиш муаммолари.....	3
Матн.....	11
Матн типлари.....	15
Минимал матн.....	15
Максимал матн.....	18
Ифода мақсадига кўра матн типлари.....	22
Ҳикоя мазмунли матнлар.....	23
Тасвирий матнлар.....	25
Изоҳ мазмунли матнлар.....	28
Дидактик матнлар.....	28
Хабар мазмунли матнлар.....	30

Буйруқ мазмунли матнлар.....	31
Ҳиссий ифода мазмунли матнлар.....	32
Бадиий матн қисмларини боғловчи воситалар.....	34
Кесимлик шакллари ёрдамида бирикиш.....	36
Олмошлар ёрдамида бирикиш.....	36
Такрорлар ёрдамида бирикиш.....	37
Хиазматик усулда бирикиш.....	39
Замон ва макон ифодаловчи бирликлар ёрдамида бирикиш	39
Парцелятли тузилмалар ёрдамида бирикиш.....	40
Номинатив ва информатив гаплар ёрдамида бирикиш.....	41
Мурожаат бирликлари ёрдамида бирикиш.....	42
Бадиий матн.....	44
Бадиий нутқ услуби.....	45
Бадиий матннинг фонетик-фонологик хусусиятлари.....	53
Бадиий матннинг лексик-семантик хусусиятлари.....	63
Бадиий матннинг морфологик хусусиятлари.....	82
Бадиий матннинг синтактик хусусиятлари.....	85
Кўчимлар.....	96
Бадиий матнни таҳлил қилиш методологияси.....	105
Таҳлил типлари.....	114
Тематик ва комплекс таҳлил.....	115
Таҳлилда нималарга эътибор бериш керак?.....	117
Ихчам луғат.....	122
Таҳлил учун матнлар.....	128
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	149